

Michael VON ALBRECHT

DE GEORGII ALOISII BORGES SCRIPTIS UTOPICIS

Georgius Aloisius Borges scriptor Argentinensis (qui vixit ab anno 1899 usque ad annum 1986) non solum antiquorum poetarum (velut Homeri Vergilique) amator fuit, sed etiam mathematicae atque philosophiae. Cuius ex magna copia scriptorum utopicorum tria elegimus: primum *Utopiam hominis cuiusdam fatigati*, deinde *Bibliothecam Babyloniam*, tum eum librum qui inscribitur *Uqbar, Tlön, Orbis tertius*.

I

Primum igitur de eo libro, qui inscribitur *Utopia hominis cuiusdam fatigati* pauca dicamus. Ibi Aloisius iter se fecisse fingit in tempus quoddam futurum. De locis autem (satis inamoenis), quae visitaverit, dubitat, fueritne Texia an Oklahoma an alia quaepiam regio deserta, quae Hispanice dicitur *pampa*. Ex iis autem rebus, quas ibi se vidisse dicit, duae sunt, quae maxime ad nos attinent. Quarum altera nobis omnibus valde placebit: tunc enim omnes Latine locuturos esse affirmat. Altera autem praesertim ad litteras neolatinas pertinet: Dicit enim Aloisius (p. 53) unum atque solum librum, quem ibi viderit, fuisse *Utopiae* Thomae Mori exemplar vetustissimum (anni 1518).¹

Videmus igitur homines tunc temporis „homines unius libri“ fore.² Legent enim non multos libros sed unum, eumque attente, quippe qui sciant non tam legendu- quam re-legendo³ opus esse, id quod Graece ἀναγνώσκειν dicitur. Quo fit ut illius *Utopiae* incolae libros typis expressos malum esse magnum putent. Huc addendum est, quod nec musea habebunt nec bibliothecas; nam suas quisque artes scientiasque, quibus sibi opus esse credit, ipse invenire et quasi creare debet.⁴ Quo fiet, ut hodiernum genus scholasticum discendi eruatur: quid enim iuvat tot singulas res ediscere, quorum statim obliviscamur? Huc accedit, quod illi nulla pecunia utentur.

¹ Praeterea illius „Gulliveri“ tantum mentio fit.

² Huc spectat etiam Valentini Andreeae *Christianopolis* caput 39 [p. 93], quod inscribitur *De bibliotheca*: „Hoc omnium votum est, scire quantum nesciamus et exinde ad veram scientiam aspirare, deginari vanam ingenij humani iactantiam. Sed etiam plura sunt quae in hac vita nescire expedit ... Plurimi intra se plus reperire et artium omnium fontes facilis vestigare confirmant quam ex librorum integris struibus.“ Quem Valentinum inter fontes Aloisii Borges numerandum nemo adhuc vidit.

³ „No importa leer, sino releer.“

⁴ Suus igitur quisque erit Bernardus Shaw, suus Christus, suus Archimedes. Et pictura et poesis multo subtiliores fient quam nunc sunt.

Atque his quidem omnibus nonnihil priscae probitatis ac fidei inesse fateamur. At sunt nonnulla alia, quae nobis placere minime possint. Neque enim rem publicam habebunt, nam qui fuerint politici, aut scurrae aut pharmacopolae erunt. Et, id quod multo peius est: Fabula, quae est *De homine fatigato*, virum nobis ante oculos ponit satiatum vita, immo taedio sui plenum („*harto de mi mismo*“), amissis motibus animi voluntariis, nomine ac persona carentem, id est individua substantia⁵ orbatum, humanae denique dignitatis expertem. Talia vel his similia viderat Herbertus Georgius Wells scriptor Anglus (1866-1946), qui in libro qui inscribitur *Machina temporis* induxit homines degenerantes a vera humanitate, idque ea mente, ut nos ad iuste honesteque vivendum admoneret.

At apud Georgium Aloisium ex taedio vitae res omnino absurda nascitur.⁶ Nam in utopia illa senes, utpote longâ vitâ peractâ neque amoris neque amicitiae indigi, aut mathematicae aut philosophiae aut scaccorum ludo solitario incumbunt; denique sua sponte crematorium adeunt. Ceterum etiam in Mori *Utopia* iis, quorum morbi sanari non possunt, ulti vitam finire licet (scilicet nemine cogente).

Haec utopia certe multo tristior est quam illa Thomae Mori, qui toto animo de salute sollicitus est rei publicae. Quae scilicet administratur optime; etenim nemo plus altero possidet, neque ulla exstant privata patrimonia. Immo mulieres eodem iure sunt, quo viri; et, quod hodieque invidiam movere possit: eaedem etiam sacerdotes fieri possunt. Huc adde, quod viri feminaeque in dies non plus quam senas horas in opere versantur. Quodque magis mirum est: minores natu maioribus parent. Sed cetera iam monstri similia: Aurum in nullo honore est usque eo, ut nostra res publica illis coniuratio divitum esse videatur. Praeterea Graeci scriptores magis leguntur quam Latini. Nulla bella geruntur. Inter cenam semper musica fit.

Videtisne igitur in Mori Utopia leges ethicas et utilitatem publicam primas partes obtinere? Ex qua comparatione facile potest colligi et quantae spes de temporibus futuris olim potuerint concipi, et quantopere nostris temporibus omni spe delusisimus. Nam apud Georgium Aloisium vitae tempus et valde longum et plenum taedii fiet, loca autem monotona fient usque ad nauseam. Quare „felicitas“ illa quae vocatur, infelicissima fiet. In tanta autem rerum tristitia haec mihi res videtur esse tristissima: in Aloisiana fabula lingua Latina non putatur esse instrumentum ad homines erudiendos idoneum liberandosque, sed res paene mortua et quasi expers humanitatis. Nonne iam Terentius (*Eun.* 41) dixerat: *Nullum est iam dictum, quod non sit dictum prius?* Cum igitur tota illorum hominum lingua ex

⁵ Aloisius personam hominis nullam esse putat.

⁶ Immo illi „viro fatigato“ immanissima illa loca custodiae vel hitleriani campi carcerarii quasi paradius terrestris videntur esse. Aloisius Hitlerum Stalinumque eiusdem paene farinae fuisse arbitrabatur. Dantis autem *Inferos* amplificationem notionis „carceris“ putabat esse.

locis communibus constet usque repetitis, nullus est iam curiositati locus, usque eo, ut ne technologia quidem utantur, ut de navigatione taceam siderali.

Hac in re Georgio Aloisio minime adsentior. Non enim possum credere fore ut Europa adeo sui obliviscatur, ut Oclahomae cuiusdam fiat instar. Malim igitur Aloisium rem verbis exasperasse consulto imaginibusque in maius auxisse, ut nos admoneret, ne genus humanum in tantam barbariem degenerare pateremur. Quod ut credam, iis paginis lectis adducor, quibus satura fit temporis nostri (eaque haud inurbana): „Imagines et litterae, inquit, typis expressae ‚veriores‘ rebus ipsis putabantur esse. Illis enim [id est: aequalibus nostris] nihil nisi id quod typis expressum erat, verum erat. Dicebant enim: „Esse est percipi“ (Hanc Georgii Berkeley sententiam Georgius Aloisius Latine affert). Qua autem erant simplicitate, eas merces bonas esse credebant, quae ab ipsarum artifice vel mercatore laudarentur. Rapinae autem semper fiebant, quamquam nemo nesciret possidentibus pecuniam neque felicitatem augeri neque animi tranquillitatem.“ Neque enim dubium est, quin Aloisius totam vitam „sub specie quadam aeternitatis“ contemplatus sit more Spinozae, viri sapientissimi.

Etsi igitur Georgius Aloisius nonnulla ex iis, quae Thomas Morus dixit, imitatur – praesertim cum credit, nobiliores fieri libros suos si ipse scriptores imitetur nobilissimos, tamen eius liber utopia quaedam libertatis appellari potest. Videmus enim Aloisium et condentem suam ipsius genealogiam (Morum, Quevedum, Swiftium, Edgarum A. Poe) et se ab illis segregantem.

Nam audacius ceteris ultra saturarum homiliarumque fines progreditur; etenim cum plurimi scriptores res novas quidem, sed probabiles finixerint, Georgius Aloisius ad veri non similia, immo absurdia transiit. Quid enim dicamus de imagine picta ab homine temporis futuri, quam Aloisius se domum suam in patriae urbis „Calle Mexicana“ (*calle Mejico*) sitam portasse contendit? Amat mehercule paradoxa. Sed hic Herbertum Georgium Wells imitatur, qui finixerat hominem ex mundo futuro redeuntem secumque portantem florem, qui ibi creverat. Doctus mehercule poeta Aloisius litteratusque! Affert etiam Avicennam, qui tempus ipsum nihil esse, sed mente tantum, id est memoria vel exspectatione, percipi dixerit. Quid quod Franciscus Herbertus Bradley (1846-1924), vicesimi saeculi philosophus, tempus revera esse nullum dixit sed transire (sive fluere) e futuro in praeteritum, ita ut ex indefinitis indeterminatisque fiant res definitae atque determinatae? Sin autem motus temporis invertatur in contrarium, fiatque mors ante natalem, vulnus ante ictum, cuncta ratione carere videantur (quod cogitandi genus inventioni poeticae latam aperit aream). Etiam obscurius Guilelmus Blake Anglorum vates (1757-1827) tempus „aeternitatis donum“ esse contendit. Magis perspicue Plato (in *Tim.* 37d) tempus imaginem mobilem (seu volubilem) aeternitatis appellat. Praeclarissime denique Augustinus docuit neque praeteritum neque futurum exstare, sed tantummodo in mente nostra esse praesentiam aut praesentis aut praeteriti aut futuri.

At si Georgium Aloisium (*in Colloquiis*) sequimur, possumus quidem aliquid scire de temporibus praeteritis, sed ea, quae nostri temporis sunt, ignoramus. Ea enim, quae stant nimis in vicino, non possumus cernere. Cum autem Platoni concedat tempus esse aeternitatis imaginem praeditam motu, sequitur, ut tempus futurum sit motus animi ad futura conversi; futurum autem ipsum sit redditus in aeternitatem. Ceterum iam anno MCML dixerat vitam uniuscuiusque hominis uno momento temporis comprehendendi: eo, quo quis sit ipse, cognosceret.⁷ Sunt ergo litterae genus cogitandi, ut ita dicam, „potentiale“; ibi enim inter se conveniunt tempora et loca, quae per imagines inter se illustrentur atque recreentur. Iamne intellegimus, cur Georgius Aloisius tantus sit litterarum antiquarum amator? Sciebat enim vires scriptoris augeri, dum imitatur optimum quemque. Hactenus de *Viri fatigati utopia*, qua explanantur paradoxa temporis.

II

Deinceps dicendum est de *bibliotheca Babylonica* (*La biblioteca de Babel*, cuius versio antiquior exstat, quae inscribitur *La biblioteca total*), qua demonstratur infinitas spatii sive locorum eademque numerorum nec non vis poesis et somniorum. Quam bibliothecam universalem (eamque „combinatoriam“) non a se esse inventam confitetur, sed a Kurdo Lassvitio scriptore (Lasswitz 1840-1910, cuius liber inscribitur „Auf zwei Planeten“ - *In duobus planetis* -, 1897) et a Gustavo Theodoro Fechnero (1801-1887). Alii autem inventorem ipsum Leibnitium (Godofredum Guilelmum Leibniz 1646-1716) fuisse contendunt, qui in libro, quem scripsit *De arte combinatoria*, XXIV litterarum combinationes investigavit. (Ceterum ipse ego paene adulescens cum admiratione vidi machinam computatoriam sive a Leibnitio sive a Guilelmo Schickardio (vel Schickhardt 1592-1635) astronomo Suebo inventam, quam a se restitutam mihi monstravit Bruno de Freytag-Löringhoff (1912-1996) philosophus Tubingensis, qua machinâ cum alia tum plurimi versus hexametri ab omni vitio vacui componebantur). Huc accedit Paulus Guldin(ius) S.J. (qui vixit ab anno 1577 ad annum 1643, docuit autem Gratiae et Vindobonae). Qui anno 1622 edidit librum qui inscribitur: „*Problema arithmeticum de rerum combinationibus. Quo numerus Dictionum seu Coniunctionum diversarum, quae ex viginti tribus Alphabeti litteris fieri possunt, indagatur.*“ Tamen ante Guldinius Clavius quidam viginti tribus litteris usus bibliothecam forma cubi sibi finxisse dicitur.

⁷ Praefatio ad editionem omnium carminum Evaristi Carriego, 1950; cf. *Kabbala und Tango. Essays 1930-32*, Frankfurt 1991, pp. 100 et 273 (De Geraldo Heard); ibi affert Sen. epist. 124, 17: *animalibus tantum, quod brevissimum est in transcursum, datum praesens. Ibidem Aloisius addit angelos omnia sub specie aeternitatis videre.*

Bibliotheca igitur Babylonica (quae imago quaedam mundi videtur esse) constat ex numero incerto (immo infinito) conclave forma hexagoni (in quibus specula horrorem infiniti augent). Quae bibliotheca non solum omnes libros continet, qui exstant, sed etiam omnes, qui fieri possunt.⁸ Qua in re ea ipsa inest difficultas, quod in tali bibliotheca nullus liber certus aut definitus inveniri potest. Libri enim illi continent omnes omnium XXIII litterarum iuncturas (sunt autem XXV signa, accedunt enim comma et punctum). Magnitudo autem bibliothecae immanis est, immo, ut verum dicam, terribilis. Nam, si mathematicis credi licet, bibliotheca illa ficta multo maior est quam ea pars universi, quae oculis cernitur.

Quod etiam peius est: Libri illi maximam partem ex litterarum acervis constant, qui intellegi non possunt. Quod mihi in mentem revocat verba Ciceronis (*nat. deor.* 2, 93) in Leucippum invehentis vehementerque negantis ex fortuitis elementorum (sive singularum litterarum) concursionibus nasci posse opus poeticum, velut *Annales* Ennii. Ibidem Cicero fragmentum affert pulcherrimum ex Aristotelis dialogo amisso, qui fuit *de philosophia*, quo loco quodammodo variatur Platonis specus (*rep.* pp. 514 ss.). Exeuntibus autem ex specu ipsa illa sapientia pulchritudoque, quae in mundo inest, testari videtur omnia esse facta a Deo. Neque ignarus sum nonnullos viros doctos sententiam impugnasse Ciceronis,⁹ sed mehercule malo errare cum Aristotele atque Cicerone quam assentari quorundam ,sanitati‘ insanae.

Sed ad Georgium Aloisium redeamus. Qui bibliotheca illa inventa, nos, ut ita dicam, in specū illius Platonici captivitatem reduxit, usque eo ut ea, quae sibi finixerat, ipse pertimesceret ut incubonem. Quis autem dubitet, quin Georgius Aloisius, dum bibliothecam suam describit, de infinitate mundi cogitaverit? Ceterum idem eiusdem rei aliam imaginem finxit: librum unum atque solum, sed arenae similem (*El libro de arena*). Quem quandocumque evolves, numquam eandem reperies paginam. Quem librum narrator se primum curiositate adductum emisse, deinde summo horrore affectum in bibliothecae angulum quendam commemorat abdidisse. Tertiam denique formam eiusdem incubonis ascribit Laetitiae cuidam Alvarez Toletanae: quae nulla bibliotheca opus esse affirmat. Sufficit enim illi unus liber, ex infinito numero foliorum factus, quorum singulorum crassitudo ad infinitum minuitur.

Ceterum non mirum est scriptorem (vel eam personam, cuius verba narrantur) infinitate illius bibliothecae terreri. Nimirum ipse Georgius Aloisius saepe de eo genere somniorum, qui incubones appellantur, et loqui et scribere solebat. Huc etiam spectat narratio illa, quae inscribitur *Funes el memorioso*, quae est de angoribus hominis, qui nesciat oblivisci.

⁸ Omnes ,possibles‘: id est, omnes qui per rerum naturam admitti possunt.

⁹ Inter quos Aldous Huxley (1894-1963) et Lewis Carroll (1832-1898).

Sed iam ad historiam sive theoriam litterarum transeamus. Haud enim aliter atque in bibliotheca illa, quam et infinitam esse patet et cyclicam, etiam in litterarum historia Georgius Aloisius cyclice cuncta repeti dicit. Similiter Joannes (John) Barth de „litteris exhaustis“ (*literature of exhaustion*) loquitur.¹⁰ Quo fit ut haud aliter atque illa bibliotheca etiam ipsa historia litterarum et interminata et periodica¹¹ esse videatur. In ea enim magna, sed finita elementorum multitudo sine fine inter se coniungitur. De tali omnium rerum reditu cyclico Georgius Aloisius (fortasse Fridericum Nietzsche secutus) etiam in aliis libris¹² scribit, quod genus interpretandi etiam in rerum gestarum historiam transfertur.¹³

Ceterum Georgius Aloisius ipse collectionem quandam librorum phantasticorum (ab aliis conscriptorum) edidit, quae eodem nomine *Biblioteca de Babel* appellatur. In qua serie non possum quin nonnullos scriptores abesse mirer. Adest quidem Kafka, sed abest Ovidius, quem ille in *Metamorphosi* palam imitatus est. Adest Allanus Poe, sed abest E. Th. Amadeus Hoffmann(us), tot scriptorum phantasticorum fons atque origo. Adest Theodorus Dostoevski, abest Nicolaus Gogol, huius generis inter Russos facile princeps. Atque illos cur omiserit, nescio, sed cur Julium Verne, pueris carum acceptumque, omiserit, intellego. Ille enim de rebus technologicis scripserat; at contra Georgius Aloisius technologiae usum minoris aestimat, immo oblivione obrutum iri putat.

Tamen illa librorum collectione demonstratur, quam assiduus librorum lector Georgius Aloisius fuerit, idque nullo cogente, sed naturali quodam compulsus impetu. Dixit enim (anno 1968): „In verbo *legendi* (haud aliter atque in verbis *amandi* vel *somniandi*) non toleratur imperativus.¹⁴ Nam lectionem formam quandam felicitatis esse oportet.“ Iudicat autem librum instrumentum esse, quo amplificetur memoria nostra seu facultas cogitandi imaginandique. Dicit enim: „Omnium instrumentorum, quibus homines utimur, sine dubio maxime mirabile (immo tremendum) est liber: ceteris enim amplificantur partes vel vires corporis nostri: oculi microscopio vel telescopio; vox telephono; bracchia aratro gladiove. Attamen aliud est liber, quo amplificatur animi memoria imaginandique vis.“¹⁵

¹⁰ Cf. etiam *Informe de Brodie* (quae est quarta Gulliverii peregrinatio).

¹¹ *La biblioteca es ilimitada y periódica*.

¹² Velut *El Aleph*, *Funes*, *El memorioso*, *Pierre Menard autor del Quijote*. In dissertatiuncula autem quae est de *Geraldo Heard* (loc. cit. 275) Aloisius mentionem facit Platonis et „magni anni“ ab illo in *Timaeo* descripti.

¹³ *Tema del traidor y del heroe*.

¹⁴ „El verbo leer, como el verbo amar y el verbo soñar, no soporta el modo imperativo.“ Oblitus ergo erat Augustini, apud quem est et tolle, lege (conf. 8,12,29) et dilige et quod vis fac (*In Epist. Ioannis ad Parthos comm.* 7,8).

¹⁵ *De todos los instrumentos del hombre, el más asombroso es, sin duda, el libro. Los demás son extensiones de su cuerpo. El microscopio, el telescopio, son extensiones de su vista; el teléfono es extensión de la voz; luego tenemos el arado y la espada, extensiones del brazo. Pero el libro es otra cosa: el libro es una extensión de la memoria y la imaginación* (*Nueva antología personal*. Editorial Bruguera, 1980).

Quod miraculum ut recte fiat, in scribendo non solis verbis propriis utendum putat, Stephanum Mallarmé (1842-1898) secutus, qui talia dixisse fertur: „Nominare rem vocabulo proprio idem est quod delere maximam partem suavitatis carminis, quae in ipsa felicitate divinandi posita est; somnii enim est leviter significare nomina.“¹⁶ Ad quae haec addit: „Versus felices sunt, quia ambigui sunt“.¹⁷

Hic dicat aliquis: Ergo utopiae mera somnia sunt. Qua de re scriptor noster multum diuque cogitavit (vid. „La pesadilla“, in *Siete noches*, Buenos Aires 1977). Attamen somnia quid aliud sunt nisi animae nostrae actus lususque nocturni, id quod iusto iure antiquissimum genus artis appellari potest. Etenim dum somniamus, eodem tempore et actores et spectatores sumus theatrae moderatores. Sed nonne etiam vigilantes somnia narramus, dum fabulas invenimus? Recte quidem Georgius Aloisius Mediae Aetatis Germanorum poetam summum, Gualtherum de Aviario (von der Vogelweide) affert: „Somniata vita a me est, an vera fuit? Quod umquam esse putavi – aliquidne hoc fuit? *Ist mir mîn leben getroumet, oder ist ez wâr?* Daz ich je wânde ez waere, was daz alles iht? Darnach hân ich geslâfen und enweiz es niht. Nû bin ich erwachet, und ist mir unbekant, daz mir hie vor was kündic als mîn ander hant. Somnia autem sive incubones Georgius Aloisius esse putat quasi rimas seu lacunas (*rendijas*) in labyrintho vitae, per quas nobis inspicere atque observare liceat inferos.¹⁸

Quid autem sit poesis, Georgius Aloisius ipse explicat („La Poesía“, in *Siete noches*, pp. 36 ss.), re repetita paulo altius: Scoto enim Eriugena auctore scripturis innumeris inesse dicit significationes (tot enim eas esse, quot in pavonis pennis inveniuntur colores). Ait etiam Kabbalistam quendam Hispanum dixisse tot esse Biblia quot lectores. Textum autem similem esse flumini illius Heracliti. Ceterum linguam non esse speculum rerum veritatis. Omne autem vocabulum esse opus arte factum. Cuius rei testimonium affert enallagen illam vergilianam: *Ibant obscuri sola sub nocte* (*Aen.* 6, 268). Poesin autem esse quasi congressum colloquiumve legentis cum libro. Suum enim cuique esse legendi genus. Scriptorum certe antiquorum vim in eo stare, quod praeterita numquam sint mortua, sed semper irrumpere possint in tempus hodiernum. Quo fit, ut dicere possit audacius Homerum, Horatium, Ovidium, Lucanum figuram quasdam sive typos esse Dantis, Dantem autem praefigurationem Georgii Aloisii Borges, qui se illis non inferiorem esse sciat ac sentiat.¹⁹ *Scribere autem vel invenire* idem esse quod *recordari* (id est ἀνάμνησιν platonicae): „Cum aliquid scribo, id iam semper exstitisse sentio“. (*Cuando yo escribo algo, tengo la sensación que ese algo preexiste*). Idem autem etiam legentibus accidit, cum *quo' dicat ,ab indice*

¹⁶ „Nombrar un objeto ... es suprimir las tres quartas partes del goce del poema, que reside en la felicidad de ir adivinando; el sueño es sugerirlo.“

¹⁷ Los versos son felices, porque son ambiguos; in « La poesía », in *Siete noches*, pp. 38 ss.

¹⁸ *Historia universal de la infamia* [1935; rev. 1954], Bonis Auris, 1967[narratiunculae collectae].

¹⁹ J.L.Borges, „El Minotauro“, in *Margarita Guerrero. El libro de los seres imaginarios*, p. 34.

doctus/ composuit casus iste poeta meos?‘ (Ov., *Amores* 2, 10). Nonne enim, dum legimus, aliquid tale sentimus: „Hoc carmen quodammodo iam in altitudine animi mei dormiebat“, ut poetam Germanum Ioannem Henricum Ehrlerum afferam „Das schließt ja tief in mir“. In legenda igitur poesi hoc gaudium maximum est: quod aliquid, cuius obliti eramus, recordamur.

III

Restat, ut de terris ab Aloisio inventis, quibus nomen *Tlön, Uqbar*,²⁰ pauca dicamus. Ubi Aloisius vim creatricem cogitationum humanarum explicat. Atque, ut inde proficiscatur oratio nostra, Terra Uqbar in Mesopotamia vel in Asia Minore esse sita fingitur. Cuius incolae litterarum genus omnino phantasticum coluisse dicuntur, nam omnia ad terras fictas commenticiasque, quibus nomina Mlejnas et Tlön, referebantur. Ibi igitur omnia se aliter habent atque apud nos. Nos enim incolae Terrae Davidem Hume (1711-1776) philosophum Angulum vera credimus dicere, qui confidat sensibus, ideasque Berkeleyi (qui negaverat esse quicquam solidi extra animum) reiciat, usque eo, ut illius sententias ne dignas quidem esse dicat, quae refutentur. At contra in eo planeta, cui nomen Tlön, et lingua et religio et litterae omnino in ideis versantur. Cuius rei signum manifestum hoc est: In illorum hominum lingua nulla sunt substantiva, omnia ad *verba* referuntur et verbis explicantur. Verbi gratia, non exstat vox ‚luna‘, sed verbum, quod est *‚lunat‘. Cuius rei testem Umbertus Eco iustissimo iure affert Platonem, qui in *Cratylo* (396ab) exempla attulerat vocum, quae non res significant, sed actionum aut origines aut eventus. Ceterum et lingua sanscritica et lingua hebraica testimonio sunt, quanti momenti sint radices verbales.²¹ Sed ut ad Aloisium redeamus, ab illo etiam ipsa philosophia metaphysica pars esse litterarum phantasticarum putatur. Exstat autem ibi etiam schola quaedam philosophorum, quae esse res corporales neget, quorum opinio mihi doctrinae Berkeleyi simillima videtur. Denique alia quaedam secta omnia iam praeterita docet esse.

Nec reticere possum illorum in scientia litterarum inventum maximum: scriptores non esse multos, sed unum, eumque anonymum. Quo fit, ut diversissima opera inter se comparent, et hac ratione aliquid de persona scriptoris comperire temptent. Hoc loco partim satira nostrae scientiae litterarum quae dicitur apparel, partim theologiae.

²⁰ ‚Tlön, Uqbar, Orbis Tertius‘, in *Ficciones*, 1974.

²¹ Ante Georgium Aloisium de verborum vi similia cogitaverunt hi: Lodwick, *A Common Writing*, 1647; *idem*, *The Groundwork or Foundation laid (or so intended) for the Framing of a new Perfect Language and a Universal or Common Writing*, 1652; J. Wilkins, *Essay Towards a Real Character*, 1668 (de huius viri lingua analytica Georgius Aloisius Borges scripsit in libro, qui inscribitur *Otras inquisiciones*); vide U.Eco, *Die Suche nach der vollkommenen Sprache*, Monaci, 1994, 216; 273 (*La ricerca della lingua perfetta nella cultura europea*, Romae/Barii, 1993). M. Foucault, *Les mots et les choses*, 1966.

Sed hōc Aloisius ab utrisque differt, quod in unoquoque libro omnes varietates mutationesque argumenti proferri dicit. Cuius rei nullum eum exemplum attulisse miror, quid enim tali libro similius quam *Metamorphoses* Ovidianae? Difficilior autem repertu est exemplum eius quod sequitur. Ait enim in libris ad scientiam pertinentibus etiam omnia argumenta contraria afferri. Quod extreum genus honestatis in terra nostra, quantum scio, aut numquam reperitur aut raro.

Videtisne planetam illum fictum atque commenticium esse? Cur autem Georgius Aloisius affert Georgium Berkeleyum? Propter illius dictum sapientissimum, quod est: *esse est percipi*. Cogitationes enim veras esse putat talesque, quae multas res mutare possint. Ideo et Valentinius Andreeae christianum et Ezram Buckleyum atheum sequitur, qui homines posse fingere planetam dixerit. Hominem enim Georgius Aloisius quodammodo creatorem esse contendit.

Cuius planetae ab ipso excogitati vis et effectus ei in dies maior fieri videtur. Loquitur autem de „consilio“ quodam „demiurgico“ hominum, quo paulatim Terra nostra transformetur fiatque magis magisque Tlönii similis. Nascitur igitur mundus quidam ab hominibus factus.

Sunt autem nonnulli, qui hanc fabulam saturam putent esse scriptam contra eos qui idealistae vocantur. Sed fieri potest – immo debet – etiam contraria lectio (quae ut semper fiat, scriptor noster postulat). Mea certe sententia utopiae Georgii Aloisii nihil aliud sunt nisi defensio humani ingenii inveniendique facultatis, vel, ut verius dicam, defensio hominis creatoris.

Ait enim haec: Durant in omne tempus ea tantum, quae temporis non fuerant.²²

Ex Studiorum Universitate Heidelbergensi
 albrecht@urz.uni-heidelberg.de

²² Solo perduran en el tiempo las cosas /
Que no fueran del tiempo.
El oro de los tigres (1972), p.11.